

KAKSIKIELISYYDEN KALLIIT KUSTANNUKSET

18.9.2015

Leo Havukainen

Valtiot. maist.

Mikkeli

Arvoisat hallituksen jäsenet

Hallitus on julkaissut säästötoimenpiteitä Suomen talouden elvyttämiseksi.

Leikkauskohteiksi on kaavailtu mm. lapsilisiä, päivähoitoa, koulutusta sekä vanhusten asumistukia ja nyt viimeksi mm. ylityö- ja sunnuntaityökorvauksia.

Miten päättäjämme voivat vuodesta toiseen jättää kielivähemmistömme ja kaksikielisyysjärjestelmämme kriittisen taloudellisen tarkastelun ja säästökohteiden ulkopuolelle?

Alla on useita säästökohteita, joita toivon hallituksen avoimin mielin harkitsevan säästöpäätöksiä tehdessään:

1. Kaksikielisyyslisät valtionosuuksissa poistettava kokonaisuudessaan

Valtio on jakanut kunnille 10 vuodessa kaksikielisyyslisää yli puoli miljardia euroa. Vuonna 2015 maksetaan kielilisiä yli 93 milj. euroa. Aiemmin kielilisiä maksettiin kunnassa asuvien ruotsinkielisten 6-15-vuotiaiden osuuden perusteella. Nyt vuodenvaihteesta 2014/15 alkaen kielilisiä maksetaan **ruotsinkielisyyden perusteella** vain kaksikielisille kunnille, joita on nyt 32 ja ensi vuoden alusta lukien 33 kuntaa (uutena Närpiö). Kielilisiä annetaan kunnalle normaalin valtionosuuden lisäksi. Yksikieliset kunnat jäävät kielilisän ulkopuolelle.

Kielilisäkerroin lasketaan kertoimella: kunnan asukasluku x 0,07 x 269,61€ + ruotsinkielisten määrä x 0,93 x 269,61€. Erittäin kuvaavaa uudelle tilanteelle on se, että entiset ruotsinkieliset kunnat eli Luoto, Korsnäs ja Närpiö päättivät helpon lisärahan houkuttelemina ”muuttua” kaksikielisiksi, sillä yksikielisille kunnille ei jatkossa kielilisiä anneta. Tuet ovat niin ylimitoitettuja, että kassaan kilahtaa lisäkulojen jälkeenkin ylimääräistä.

Perin outoa on, että ruotsinkielinen suomalainen mitataan kielilisällä noin 10 % arvokkaammaksi kuin saman kunnan suomenkielinen suomalainen, sillä kielilisiä annetaan nimenomaan ruotsinkielisten määrän perusteella. Kuvaavaa on myös se, että muutama leikkikaksikielinen kunta rahastaa ruotsinkielisillään. Esimerkiksi Vantaa (ruotsinkielisiä 2,7 %) saa ruotsinkielisillään runsaan 5,3 milj. euroa normaalin valtionosuuden päälle (tekee noin 940€ jokaista ruotsinkielistä vantaalaista kohden) ja esim. Lohja (ruotsinkielisiä 3,5 %) yli 1,3 milj. euroa.

Vastaväite tietenkin kuuluu, että ruotsinkielisten pienemmät yksiköt ovat kalliimpia kuin suuremmat suomenkieliset yksiköt. Se on totta, mutta nuo pienemmät yksiköt kaikessa ovat jo sinänsä ansioton etu kielivähemmistöllemme, jolle yhteiset toimitilat suomenkielisten kanssa ei käy.

Suomenkielisten palvelut eivät puolestaan välttämättä parane ruotsinkielisemmistöisissä kunnissa, sillä joissakin näistä kunnista suomenkieliset lapset joutunevat käymään jatkossakin koulunsa suomenkielisissä naapurikunnissa, jotka siis jäävät ilman kielilisiä.

Valtionosuuksien ruotsin kieleen perustuva lisätuki on ruotsinkielisiä alueita suosiva järjestelmä.

2. Yliopistojen vastinrahoitus suosii ruotsinkielisiä yliopistoja

Uusi yliopistolaki astui voimaan 1.1.2010. Sen mukaan yliopistoista tuli itsenäisempiä julkisoikeudellisia laitoksia tai yksityisoikeudellisia säätiöitä (Aalto yliopisto), joille tuli uutena varainhankintavelvollisuus. Yliopistot saavat edelleen valtion perusrahoitusta, joka muodostaa noin 2/3 yliopistojen tuloista. Loppukolmannes tulisi kerätä ulkopuolisilta, mm. yksityisiltä tahoilta lahjoituksina (ja valtion vastinrahoina).

Kunkin julkisoikeudellisen yliopiston tulee kerätä yksityistä rahoitusta (lahjoituksia) vähintään 1 milj. euron edestä. Tuon vähimmäissumman saavuttaneille yliopistoille valtio antaa 2,5-kertaisena ns. vastinrahaa. Heti alkuun oli nähtävissä, että tästäkin uudistuksesta oli onnistuttu luomaan oiva rahastuskeino jo ennestään varakkaille ruotsinkielisille yliopistoille.

Valtioneuvosto jakoi 10.3.2011 julkisoikeudellisille yliopistoille valtion vastinrahaa 175 miljoonaa euroa. Tuon summan yliopistot saivat siis 2,5-kertaisena vuoden 2010 loppuun mennessä hankkimiensa yksityisten lahjoitusten (70 miljoonan euron) kokonaissummasta. Valtion vastinraha annettiin yliopistoille varsinaisen valtionrahoituksen lisäksi. *Liitteestä (Yliopistojen rahoituksessa rakenteellinen vääristymä)* selviää, että tästä ensimmäisestä jaosta ruotsinkielisille kahdelle yliopistolle (Åbo Akademi ja Hanken) annettiin 60 milj. euroa eli 34 %, koska ne olivat ”pystyneet” keräämään yksityisiä lahjoituksia 14 milj. euron edestä 2010 loppuun mennessä.

Liitteen taulukosta nähdään lisäksi, että muutama pieni yliopisto ei kyennyt saavuttamaan vaadittua 1 milj. euron minimilahjoitusten rajaa, eivätkä ne siten saaneet lainkaan valtion vastinrahoitusta. Taulukko kertoo myös koruttomasti sen, että monilla yliopistoilla on todella vaikeuksia kerätä yksityistä rahoitusta nykyisessä taloudellisessa tilanteessa. Siten niille jäi vain murusia vastinrahaa ruotsinkielisiin yliopistoihin verrattuna.

Koska liitteenä esitetty taulukko ei ollut vielä lopullinen ”tilinpäätös” vastinrahan jakamisesta, niin mainittakoon, että eräässä myöhemmässä tilanteessa ruotsinkielisten yliopistojen saaman vastinrahan kokonaisuus oli noussut jo yli 37 %:iin julkisoikeudellisten yliopistojen koko rahapotista. Valtio jakoi yhteensä vastinrahaa noin 830 milj. euroa, josta toki valtaosa meni säätiöpohjaiselle Aalto yliopistolle.

Valtioneuvosto päätti 3.4.2014, että seuraava yksityisen pääoman kerääminen tapahtuu 1.11.2014-30.6.2017 välisenä aikana. Jatkossa valtion maksama vastinraha maksetaan 3-kertaisena kerättyihin yksityisiin lahjoituksiin nähden. Jälleen on helppo arvata, että täysin ylisuuri ja kohtuuton osuus vastinrahasta ohjautuu ruotsinkielisille yliopistoille, joiden olemassaolon oikeuskin voidaan kyseenalaistaa. Aloituspaikoiltaan täysin ylimitoitettut ruotsinkieliset yliopistot yhdessä kaksikielisten yliopistojen ruotsinkieliseen opetukseen varattujen paikkojen ohella tarjoavat helpon sisäänkäynnin ruotsinkielisille nuorille. Puolet ruotsinkielisten nuorten ikäluokasta (50 %) saa opiskella yliopistoissa, kun vastaavasti suomenkielisten ikäluokasta vain joka kolmas (noin 33 %). Ruotsissa vieraskielisille suunnatut (mm. suomen kieleen perustuvat) kiintiöpaikat kiellettiin, koska niiden katsottiin syrjivän ruotsinkielistä enemmistöä.

Joka tapauksessa Suomen koulutuspolitiikka erityisesti yliopistokoulutuksen osalta suosii kohtuuttomasti ruotsinkielistä vähemmistöä ja samalla syrjii pahoin suomenkielistä enemmistöä, niin koulutuksen aloituspaikkojen kuin rahoituksenkin osalta.

3. Muita kustannuseriä

Ruotsin kieleen ja ruotsinkieliseen vähemmistöön on monessa muussakin asiassa uhrattu kohtuuttomasti yhteiskunnan varoja.

- Pakollisen ruotsin opetus

Suomessa on arviolta 2000 ruotsin opettajaa. Opetus maksaa, kun samalla rahalla voitaisiin opetus kohdistaa niihin kieliin, joita oppilaat haluavat opiskella ja joista he uskovat olevan itselleen hyötyä. Turhan opetuksen hintaa on vaikea arvioida, mutta jos ruotsin opettajien määrä puolittuisi valinnaisuuden seurauksena, niin varovaisen arvion mukaan esim. 1000 opettajan vuosikulut olisivat noin 50 milj. euroa. Muuttamalla ruotsin pakollisuus valinnaisuudeksi voitaisiin nuokin varat suunnata hyötykäyttöön.

- Käännös- ja tulkkaustyö

Kaksikielisten kuntien käännös- ja tulkkaustyössä lienee päätoimisesti 1-2 henkilöä ja suurimmissa kunnissa useampiakin henkilöitä, jolloin 33 kaksikielisen kunnan asiapapereiden kääntämiseen kuluu ainakin 50 miestyövuoden palkkauskustannukset eli vähintään muutama miljoona euroa. Valtionhallinnossa kustannusten täytynee olla moninkertaiset.

Lisäksi tulee paperi- ja monistuskustannukset.

Kaikesta tästä voitaisiin saada säästöjä aikaan siirtämällä tiedottaminen enenevässä määrin sähköiseen muotoon.

- Tie- ja katukyltit

Opasteet kahdella kielellä teiden ja katujen varsilla ovat täysin turha menoerä. Lisäksi kaksi ”osoitetta” haittaa opasteiden nopeaa lukemista. Sveitsissä kaikki tie- ja katuviitoitukset ovat vain yhdellä kielellä eli pääsääntöisesti kantonin pääkielen mukaan. Sama yksikielisyys viitoituksessa on myös esim. Ahvenanmaalla, jossa suomenkielisen vähemmistön on tultava asian kanssa toimeen.

- Yleisradio

Ylen vuosibudjetti on yli 470 milj. euroa, josta ruotsinkielisen televisio- ja radiotuotannon osuus on kohtuuton 16 prosenttia eli noin 76 milj. euroa. Tämäkin summa on yli kolminkertainen ruotsinkielisten osuuteen. Jälleen täysin kohtuutonta tulonsiirtoa vähemmistölle. Lisäksi ahvenanmaalaisten ei tarvitse maksaa yle-veroa.

- Ruotsinkielisillä omat laitoksensa

Suomen kaksikielisyysjärjestelmän suurin yksittäinen menoerä muodostuu kaikista niistä omista ruotsinkielisistä päiväkodeista, kouluista ja vanhainkodeista, jotka ruotsinkieliselle vähemmistölle on rakennettu vuosien saatossa. Tätä kaksikielisyyden varsinaista varojen nielijää on mahdoton rahassa edes arvioida. Oman, suomenkielisistä tiukasti erotellun palveluverkostonsa vuoksi tähän kielipolitiikan ”kukkaseen” uhrataan kohtuuttoman paljon.

Omituiselta palveluiden eriyttämisessä tuntuu sekini, että esim. Helsingin kaupunki on perustanut terveysasemilleen ruotsinkielisiä vastaanottoyksiköitä, joissa ruotsinkielinen potilas voi ohittaa suomenkieliset potilaat nopeammin toimivalla vastaanottojärjestelmällään.

Useat poliitikot haluavat tehdä vertailuja Ruotsiin eri asioissa. Kieliasioissa Ruotsilla ei kuitenkaan ole ”varaa” panostaa edes suomenkielisiin kouluihin ja suomenkieliseen opetukseen, vaan useimmat suomenkielisistä joutuvat käymään koulunsa ruotsinkielisissä kouluissa samoissa luokissa ruotsinkielisten kanssa. Ns. suomenkielisiä vapaakouluja on vain kourallinen ja nekin lähinnä opettajien ja lasten vanhempien perustamia kouluja, joiden valtionapukin on pienempi kuin

ruotsalaisilla kouluilla.

Myöskään Ahvenanmaalla suomenkielisellä vähemmistöllä ei ole mitään omakielisiä kunnallisia palveluita, sillä Ahvenanmaa ei halua panostaa suomen kieleen eikä suomenkielisten omakielisiin palveluihin.

- Rinnakkainen ruotsinkielinen hallinto

Täysin kohtuutonta on, että sekä valtionhallinnossa että kunnallishallinnossa on osittain päällekkäinen ruotsinkielinen hallinto. Vakava kysymys kuuluu: Jos ruotsinkielisillä on omat ruotsinkieliset virkamiehensä, niin minkä ihmeen vuoksi kaikkien suomenkielisten on luettava pakkoruotsinsa?

Päällekkäisen hallinnon hintalappua on vaikea arvioida, mutta päällekkäisyyksien poistamisesta tulisi mittavat säästöt.

- Opetusministeriön kulttuurituki

Opetus- ja kulttuuriministeriö jakaa vuosittain tieteen, taiteen ja kulttuurin apurahoja valtion talousarviossaan. Kulttuurituki jatkaa ruotsinkielisten suosimista, kuten niin monella muullakin alalla on tapahtunut. Opetusministeriön valtiosihteeri Stefan Johansson sanoi Helsingin Sanomissa 9.7.2008 näin: ”Valtio ei apurahapäätöksissään aio ryhtyä suosimaan suomenkielisiä. Valtion apurahoista myönnetään tulevaisuudessakin kahdeksan prosenttia ruotsinkielisille”.

Ruotsinkieliset säätiöt ovat nykyisin suurimpia kulttuurimäärärahojen jakajia eli niiden jaettavana oleva määräraha on suunnilleen yhtä suuri kuin valtion ja suomenkielisten yksityisten säätiöiden määrärahat yhteensä. Kun lisäksi ruotsinkieliset säätiöt antavat omista avustuksistaan 90 % ruotsinkielisille hakijoille, niin voidaan arvioida, että ruotsinkieliset saavat noin puolet kaikista kulttuurimäärärahoista. Kehitys onkin johtamassa suomenruotsalaisen kulttuurielämän ylikorostumiseen, sillä merkittävän rahamäärän jakamista ohjaavat pelkät kielipoliittiset motiivit.

- Ahvenanmaa

Ahvenanmaalle suunnattujen tulosiirtojen selvittäminen on vaikea tehtävä. Joka tapauksessa Ahvenanmaa on Suomen vaurain alue, mutta siitä huolimatta se oli eräiden lehtitietojen mukaan vuonna 2010 suurin nettosaaja Suomen maakunnista. Asukasta kohden Ahvenanmaa sai noiden tietojen mukaan valtion tukea 13225 euroa/asukas, kun muu maa 7000 euroa/asukas. Koska Ahvenanmaalla on noin 28000 asukasta, olisi sen saama maan keskiarvon ylittävä tuki noin 170 milj. euroa kyseisenä vuonna.

Lisäksi Ahvenanmaa sai vuonna 2010 yritystukea (lähinnä varustamotukea) noin 2400 euroa/asukas, kun keskimääräinen yritystuki muualla Suomessa oli 560 euroa/asukas. Eräs outo yksityiskohta on lisäksi se, että Ahvenanmaa saa EU:lta ns. vuoristoalueiden tukea, jota muuten vain Pohjois-Suomen alueet saavat. ”Tasapainon vuoksi” ruotsinkielinen alue piti saada edunsaajien joukkoon.

Omituista on, jos valtiovalta hyväksyy nettotulosiirrot Manner-Suomesta Ahvenanmaalle. Ehtona pitäisi vähintään olla se, että suomenkielisille myönnettäisiin samat kielelliset oikeudet peruspalveluihin kuin mitä ruotsinkielisillä on Manner-Suomessa. Nyt Ahvenanmaa edustaa kielisorron mallialuetta.

- Kuntaliitospykälä sortaa suomenkielisiä ja tulee kalliiksi

Valtiovallan päättämä uusi kuntaliitospykälä on Suomessa harjoitetun kielipolitiikan surkuhupaisa

kukkanen. Kuntaliitospykälä tekee uudesta suurkunnasta ikuisesti kaksikielisen, jos yksikin liittyvä kunta oli kaksikielinen ennen liitosta. Äly on kyllä jättänyt tämänkin pykälän kehittelijät. Pykälä rankaisee jälleen olan takaa suomenkielisiä ja lisää kustannuksia entisille suomenkielisille kunnille.

- Työttömyyskulut

On kuitenkin ainakin yksi sektori, jossa ruotsinkielisistä aiheutuvat kulut ovat suomenkielisiä alemmat. Nimittäin sekä nuorisotyöttömyys eli alle 25-vuotiaiden työttömyysaste että aikuisväestön työttömyysaste ovat ruotsinkielisellä rannikkoseudulla olleet aina muuta maat alempia.

- Pakollinen ruotsi, virkamiesruotsin vaatimukset ja ruotsinkielisten koulutusetu

Pakollinen ruotsin opiskelu vie ihmiseltä puoli vuotta elämästä. Mikä on tämän uhrauksen hinta? Sitä on mahdoton sanoa, mutta yksittäiselle ihmiselle, joka haluaa vapauden itse päättää opiskelemistaan kielistä, uhrauksen hinta on korkea.

Suhteeton virkamiesruotsin kielitaitovaatimus syrjii suomenkielisiä työnhakijoita ja tarjoaa selvän edun ruotsinkielisille työnhakijoille.

Valtiovallan vastuuton koulutuspolitiikka ei ole mitenkään hyväksyttävissä. Se sallii ruotsinkieliselle vähemmistölle räikeän koulutusedun. Perinteisesti valtiovalta on antanut koulutuksen määrälliset ja sisällölliset tavoitteet eri koulutuksen asteilla. Mutta erityisesti korkeamman asteen eli yliopistokoulutuksen osalta valtiovalta (eduskunta, hallitukset, opetusministerit ja opetusviranomaiset) ovat pahoin epäonnistuneet. On täysin käsittämätöntä, että ruotsinkielisten nuorten ikäluokista vuodesta toiseen sallitaan joka toisen nuoren opiskelevan yliopistoissa ja vievän suomenkielisiltä joka vuosi noin 500 koulutuspaikkaa yliopistoissa. Käänteisesti voidaan sanoa, että 10 vuodessa 5000 ruotsinkielistä on ohituskaistoja myöten kiitäneet akateemiselle uralle.

Virkamiesruotsin vaatimusten ja koulutusedun vuoksi ruotsinkielisten työntekijöiden osuus on täysin ylisuuri julkishallinnon ja yrityselämän johtopaikoilla sekä mm. television toimittajien ja kirjeenvaihtajien joukossa.

Rahallisesti näitä osasia on vaikea laskea, mutta nämä tarjoavat vähemmistöllemme valtavan henkilökohtaisen edun.

4. Lopuksi

Olen pettynyt ja suorastaan ärtynyt, että kansalaisten ääntä ei kielikysymyksessä päättäjien taholla kuunnella. Kaikki lyödään vihapuheeksi tai kateuden piikkiin. Kuitenkin uskallan väittää, että erityisesti kansanedustajat tai ministerit eivät voi tuntea kaikkia asioita; erityisesti monimutkaisen kielikysymyksen kokonaisuutta eikä aina edes sen osasia. On tullut jopa sellainen vaikutelma, että kielipolitiikassa ainoa taho, jota eduskunta haluaa kuunnella, on kielivähemmistömmme. Kansalaisten mielipidettä ja tahtoa vastassa ovat poliitikkojen enemmistön lisäksi mm. tiedotusvälineet, jotka vaikenevat kielikysymyksestä.

Ja lopuksi totean vielä, että tuskin monikaan suomenkielinen olisi pystynyt - ilman ruotsinkielistä apua - luomaan Suomeen tällaisen kielipoliittisen järjestelmän, joka näin pahoin sortaa suomenkielistä enemmistöä; olkoon kyse sitten vähemmistön eduista, enemmistön velvoitteista tai enemmistön maksettavaksi lankeavista kustannuksista.